Mat op ‘t Wad

Op zoek naar de wortels van het schaken op Texel

Mat op ’t Wad

Op zoek naar de wortels van het schaken op Texel

Bevat de ‘Texel studie’ van Yochanan Afek

Een uitgave ter gelegenheid van het 60-jarig jubileum van Schaakvereniging En Passant.

Met bijdragen van:
Yochanan Afek
Jaap Dros
Jan Willem Duijzer
Joop Rommets

Redactie en samenstelling: Jan Willem Duijzer

Met dank aan de Texelse Courant voor het beschikbaar stellen van archieffoto’s.

Texel, september 2020

Inleiding: Texel schaakt (al heel lang)

Wie denkt dat er in 1960, het jaar van de oprichting van schaakvereniging En Passant, voor het eerst op Texel werd geschaakt vergist zich. De positie van Texel als handelscentrum in de 16de en 17de eeuw maakt het zeer waarschijnlijk dat al in die periode het schaakspel op het eiland is geïntroduceerd. In de VOC-tijd, vanaf het begin van de 17de eeuw, was het schaken op de grote vaart gemeengoed en, niet onbelangrijk: het was toegestaan. Het VOC Kenniscentrum meldt over het leven aan boord: 'Naast de dagelijkse werkzaamheden was er tijdens de overtocht veel tijd voor vertier. Zo werden er bij gunstig weer toneelstukken opgevoerd, waarbij muziek werd gemaakt, gezongen en gedanst. Tevens werden er gezelschapsspelen gedaan, zoals *schaken* en dammen. Kaarten en dobbelen waren nadrukkelijk verboden en werden bestraft met een geldboete.' Meer hierover in verschillende bijdragen in deze bundel.

Deze jubileumbundel start en sluit af met een speciaal voor Texel gecomponeerde schaakstudie. Yochanan Afek, internationaal grootmeester op het gebied van schaakstudies, maakte ter gelegenheid van het jubileum een bijzondere schaakcompositie. Een compositie met een uniek thema, ontleend aan Texel.

De in de bundel genoemde voorvader van clubvoorzitter Jaap Dros, Nicodemus Drosch, heeft het schaken ongetwijfeld aan boord geleerd en daarna op het eiland aan anderen overgebracht. Zie daarvoor de bijdrage van Jaap in deze bundel. Overigens zijn de bronnen over het schaken op Texel verder vrij schaars. Na de periode van bloei in de 17de eeuw volgden eeuwen van stagnatie en verval, ook op het

gebied van kunst en cultuur. In de op historische gegevens gebaseerde roman *Noorderburen*, van Nico Dros, die speelt in 1810, wordt terloops gemeld dat het schaakspel op de door boze vissers verwoeste school in het ongerede was geraakt. Dat moeten beroerde tijden geweest zijn.

Joop Rommets vertelt het verhaal van En Passant, de huidige schaakvereniging van Texel. Maar hij stuitte bij zijn zoektocht naar de geschiedenis van En Passant op diverse voorgangers. Al vanaf het begin van de 20ste eeuw blijkt er op Texel in clubverband geschaakt te zijn. Veel meer daarover is te vinden in de zeer lezenswaardige bijdrage van Joop.

Onder de titel *Ben-Oni* wordt aansluitend kort aandacht besteed aan een kenmerkende schaakpartij van veelvoudig clubkampioen Jaap Dros.

In de bundel is ten slotte de huidige ledenlijst van En Passant opgenomen. Precies zestien leden telt de vereniging (ijkpunt september 2020). Een bescheiden aantal, maar wie het schaakspel kent, weet dat een schaakspeler zijn spel begint met zestien stukken: een koning, een koningin, twee torens, twee lopers, twee paarden en acht pionnen. De club is dus nog op sterkte en zal ook het komende seizoen weer partij bieden aan de concurrenten in de Noord-Hollandse regio.

Wie zin heeft om mee te spelen is altijd welkom!

Jan Willem Duijzer

De Texel-studie van Afek
de race tussen een zwart en een wit 'schaap'

Yochanan Afek (Foto: Alina l'Ami)

'Maakt u de studie niet te moeilijk?', vroeg ik Yochanan Afek. Afek is schaakgrootmeester op het gebied van de compositie van schaakstudies. Schaakstudies zijn speciale schaakpuzzels: niet alleen mooi om op te lossen, maar vaak ook erg moeilijk. Vandaar mijn vraag. Een Texel-studie die voor de gewone Texelse schaker niet op te lossen is: dat leek geen goed idee…

Afek (68) bezocht Texel voor het eerst in 2019, om mee te doen aan het toernooi *Mat op 't Wad*. De Israëlisch-Nederlandse Amsterdammer was tot dan in Noord-Holland nooit verder gekomen dan Wijk aan Zee, om het beroemde Tata Steel Chess (vroeger Hoogovens Schaaktoernooi) te spelen en te bezoeken. Voorafgaand aan het toernooi op Texel reed ik hem even rond over het eiland en ik merkte dat hij zijn ogen uitkeek. Tijd om het strand te bezoeken was er

niet, maar het landschap met de vele schapen vond hij prachtig en juist dat moet hem hebben geïnspireerd om de Texel-studie te componeren. Een studie waarin schapen, in de vorm van pionnen, een bijzondere rol spelen.

Ik vroeg hem om in de studie ook iets te doen met *en passant*, de regel waarnaar de schaakvereniging op Texel is genoemd. Die regel is van toepassing als een schaker zijn pion vanaf de beginpositie twee velden naar voren schuift, naast een pion van de andere partij; de tegenstander mag de pion dan toch 'schuin' slaan: en passant. Afek beloofde om dat te doen. De lezer mag er dus vanuit gaan dat ergens in de oplossing *en passant* een rol speelt. Ik verklap daarnaast dat een belangrijk thema van de studie de strijd tussen de witte h-pion en de zwarte a-pion is, het witte en het zwarte 'schaap'. Kan wit de zwarte a-pion afstoppen? En kan hij dan ook nog zijn eigen h-pion naar de overkant brengen?

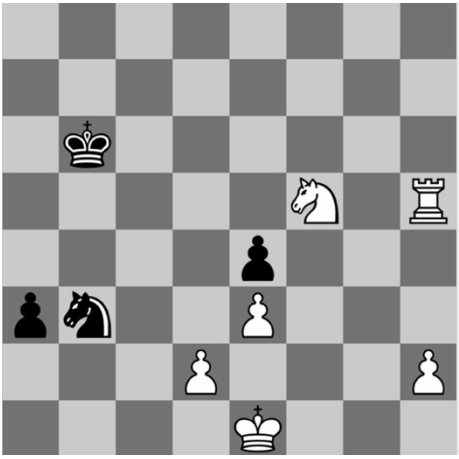

Hiernaast de Texel-studie van Afek: *wit speelt en wint* (de oplossing vindt u elders in deze bundel).

Jan Willem Duijzer

Nicodemus Germanus Drosch (1646-1714)

Toen Jan Willem Duijzer, woonachtig in Den Haag, fervent Texelbezoeker én lid van het bondsteam van schaakclub En Passant, in maart 2020 een bezoek bracht aan het Mauritshuis in zijn woonplaats om een expositie te bekijken, werd zijn bijzondere aandacht getrokken door een schilderij met de naam *Slag om Texel* (1673), een fraai doek van marineschilder Willem van de Velde sr., geschilderd in 1687, waarop de zeeslag in de wateren nabij Kijkduin te zien is. Gegrepen door de kunst maakte hij een foto van het doek en stuurde die naar de leden van schaakclub En Passant om zijn fascinatie ervoor met de Texelse schakers te delen. Zie hieronder een afdruk van het bewuste schilderij. Hij wist niet dat hij daarmee een laatje opende naar een stukje Texelse schaakgeschiedenis dat tot nu toe altijd gesloten bleef, eenvoudig omdat niemand er ooit naar vroeg.

The battle of Texel, Willem van de Velde (Felbrigg Hall, Norwich)

Toen ik de mail met de bewuste afbeelding van hem kreeg, veerde ik op: ik kende dat schilderij! Ik had het eerder gezien!

Na diep nadenken realiseerde ik mij ineens dat een (slechte) kopie ervan zich bevond in het Drossen-familiearchief, met daarbij een deelbiografie van één van mijn voorouders: Nicodemus Germanus Drosch (1646-1714), een bon-vivant die in de zeventiende eeuw op het eiland door het leven fladderde. De eerste Drosschen hadden zich begin zeventiende eeuw op Texel gevestigd, zoals staat vermeld in het *Oude Geslachtenboek van Texel*. Als deze Nicodemus Germanus weer eens in geldnood zat, wilde hij wel aanmonsteren op één van de schepen die op de rede van Oudeschild lagen te wachten om uit te varen. Hij deed alleen korte reizen en oorlogsmissies niet te ver van huis, zo vermeldt de biografie.

In de toelichting van Willem van de Velde, waarvan het origineel verloren is gegaan, staat onder meer dat de middelste man van het drietal op de hierna getoonde voorplecht Nicodemus G. Drosch is, ‘ene zeeman wiensch beheersching van het eedele schaackspel hem roem ende respect hadden gebracht tot aan voorbeie Alckmaar’ en die daarom door de bevelhebbers van de vloot, onze zeehelden Tromp en De Ruyter, was aangenomen om met hen te schaken.

Dat gebeurde bijvoorbeeld wanneer de vloot rustig lag te dobberen, ‘ter leringe ende vermaeck van selfsch de gansche bemanning’. Er werd dan bij mooi weer op het dek gespeeld en eenieder die even tijd had om de partij te volgen, stond er omheen. De Ruyter en Tromp waren bij lange na niet opgewassen tegen Nicodemus, die dankzij zijn schaaktalent de nodige status op het schip genoot en die een nauwelijks

waarneembaar superieur lachje ten beste gaf als Tromp en De Ruyter - zij speelden dikwijls samen tegen hem - op het bord werden gekielhaald. Dit tot ingehouden, lichte ergernis van de verliezers.

Fragment schilderij 'The battle of Texel'

Deze zeeslag bij Texel tegen de Engelsen en de Fransen leverde uiteindelijk geen winnaar op, maar er vielen vele, vele slachtoffers. Nicodemus Germanus kwam goeddeels met de schrik vrij, zij het dat hij met twee tenen minder weer aan land kwam. Door een vallende mast werden ze verbrijzeld en moesten ze ter

plekke worden geamputeerd. De scheepsarts gebruikte daarvoor een soort nijptang (…).

Aldus het verhaal uit het familiearchief. Maar het verhaal gaat nog verder. Nicodemus Germanus, was een veel geziene gast in de cafés en bordelen aan het Buurtje in Oudeschild, al waar hij zijn – vooral dankzij zijn schaaktalent verkregen – gage erdoor joeg. Ook speelde hij graag in het café met drank als inzet en met een meute cafégangers er omheen, die met grote brullen van verrassing, ontzetting en vervoering commentaar gaven op de gespeelde zetten. Hij kon op deze wijze in zijn drankbehoefte voorzien zonder zijn beurs helemaal om te hoeven keren. En regelmatig schuifelde hij dan ook diep in de nacht zwaar beschonken richting zijn onooglijke huisje in de Kerckesteeg nabij het Zeemanskerkje in Oudeschild.

Toen Nicodemus aan het eind van de eeuw te oud werd om nog aan te monsteren en hij bovendien een beetje moeilijk liep vanwege zijn twee ontbrekende tenen, wat het zware werk op een schip bemoeilijkte, begon hij met het geven van schaaklessen aan de Texelse elite: gezagsdragers, rijke boeren en zakenlieden en hun kinderen. Hij deed dat bij hen thuis en rekte dan niet zelden de partij net zo lang tot hij een uitnodiging kreeg om mee te eten, om dan na de maaltijd met een volle buik de partij in enkele zetten te beëindigen, zijn gage te incasseren en met een tik aan de pet de familie goedenavond te wensen, om zich vervolgens in het Oudeschilder nachtleven te storten.

Zeker was Nicodemus Germanus wel een non-valeur, straatslijper en hoerenloper, maar toch komt hem de eer toe hem te noemen als de man die het schaakspel naar Texel bracht en aan de wieg stond van het

eilandelijke schaakleven. Want in 1720, zes jaar na zijn dood, zochten acht Texelaars, die als kind schaaklessen van hem hadden gehad, elkaar op en richtten het *Eerste Tesselsch Schaakgenootschap* op. Daarmee was de allereerste Texelse schaakclub geboren! De leden speelden bij elkaar thuis en waren allemaal woonachtig in of nabij Den Burg. Via dienstbodes werden de invitaties rondgebracht. Er werd alleen overdag gespeeld. Er bestaat een afbeelding uit het begin van de achttiende eeuw van een schakend duo in de tuin van Brakestein – de tuin die momenteel in oude luister wordt hersteld! Het is niet bekend of het hier om de weergave gaat van een treffen uit die allereerste eilandelijke competitie, maar dat zou heel goed kunnen.

Helaas is deze competitie na een aantal jaren blijkbaar doodgebloed. Over de opheffing van het genootschap heb ik echter geen woord kunnen vinden.

Ten slotte is het wellicht nog leuk te vermelden dat de schaakstukken waarmee Nicodemus speelde niet de Staunton-vormgeving van de huidige spellen hadden. Hij had zijn spel zelf gemaakt, uit licht en donker hout gesneden. Zestien schapen waren de pionnen en het Zeemanskerkje (waar hij vrijwel naast woonde) stelde de koningin voor. En dát maakt het Texelse schaakspel, dat het komende seizoen vermoedelijk wordt gepresenteerd, extra begeerlijk, omdat bij dit gloednieuwe spel de pionnen óók door schapen gevormd worden. Een knipoog naar de Texelse schaakhistorie dus van ontwerper Jan Willem Duijzer.

De (ongedateerde) prent van twee schakers bij Brakestein. De spelers zitten in de tuin, vlakbij het huis aan de oostkant (waddenkant) van het huis. Dat is te zien aan het kenmerkende raam achter de schaker rechts en de kelderdeur achter de schaker links. Zowel het raam als de kelderdeur is nu nog in de oostmuur aanwezig, alsook de metalen muurversteviger rechtsboven in de prent. In de VOC-tijd was de opvatting dat je beter kon denken als je hoofd goed op temperatuur was. Dat zou een verklaring kunnen zijn waarom beide schakers een hoofddeksel dragen. Wie de schakers zijn, is niet bekend.

Het is niet zeker of het bovenstaande verhaal over Nicodemus geheel vrij is van onjuistheden, het is niet meer dan een poging de informatie te verwoorden die slechts te hooi en te gras mij beschikbaar kwam en dan nog vaak onvolledig. Toch meen ik er goed aan te doen dit verhaal bij het 60-jarig bestaan van En Passant aan de Texelse schakers en alle andere Texelaars te vertellen. Het familiearchief is bij deze weer gesloten.

Jaap Dros

Op zoek naar de wortels van het Texelse schaken

'U speelt voor uw plezier en om te leren'

'Deze week is ons eiland weer een club rijker geworden. Den Burg beschikt thans, naast de vele andere verenigingen, ook over een schaakclub. De eerste vergadering is gehouden en reeds 10 leden hebben zich gemeld.'

Dat schrijft de Texelse Courant van 5 september 1959. Het is maar een klein berichtje op pagina 2, met als kop: 'Schaakclub opgericht'. Verder valt nog te lezen: 'A.s. dinsdagavond worden de pionnen weer verschoven. Met het oog op de te beginnen competitie zijn liefhebbers dinsdagavond vanaf half acht welkom in de CVO-school aan de Wilhelminalaan.'

Om het bericht in de tijd te plaatsen: de Texelse Courant schrijft op dezelfde pagina dat de heer en mevrouw De Haan van 'het Museum' (de voorloper van Ecomare) binnen enkele dagen de 25.000ste bezoeker hopen welkom te heten. 'Geboren Texelaar' Ir. S.H. Visser was benoemd tot minister van Defensie. Hij kwam in 1908 ter wereld in Eierland en zijn vader was hoofd van de openbare lagere school in Zuid-Eierland. Bij de firma Frans Zegel Kzn. waren 'prima geëmailleerde broodtrommels' te koop voor de 'extra lage troefprijs' van ƒ10,80. En R. Beuving opende een nieuwe 'bakkerij annex kruidenierswinkel'. Pennywafels waren bij hem in de aanbieding, evenals 'grote blikken' slabonen, wortelen en appelmoes. 'Bij ons kunt u gezellig winkelen, doordat U zelf bedient en niet behoeft te wachten!', promoot hij de nieuwe zaak.

De wortels van En Passant

Wie op zoek gaat naar de wortels van schaakclub En Passant, stuit onherroepelijk op een lastige beperking: alle betrokkenen van het eerste uur zijn, voor zover bekend, overleden. Bovendien gaat het clubarchief lang niet zover terug en verscheen clubblad *Eppie*, dat tot 1985 heeft bestaan, voor het eerst pas in 1976. Maar gelukkig is er dus de Texelse Courant.

Toets je in het digitale archief op www.texelsecourant.nl de zoekterm ‘schaakclub’ in, dan wordt al snel duidelijk dat En Passant niet de eerste is geweest. In de editie van 18 oktober 1908 vinden we op pagina 2 een advertentie met de volgende tekst: ‘Dam- en schaakliefhebbers worden beleefd uitgenoodigd Woensdagavond 8 uur in het Hotel de Oranjeboom tegenwoordig te zijn, ter oprichting eener dam- en schaakclub.’ De uitnodiging is ondertekend met ‘Eenige liefhebbers’.

De oprichting kwam er, want de Texelsche Courant van 7 januari 1909 maakt melding van een simultaanseance in De Oranjeboom door de heer Broekkamp. Hij wordt geïntroduceerd als redacteur van de damrubriek in *De Amsterdammer* en schrijver van enkele boeken over dammen. De seance wordt georganiseerd door dam- en schaakclub *Vermaak door Oefening*. Of er ook werd geschaakt, en zo ja hoe groot de animo was, is niet duidelijk.

Uit de jaren twintig vinden we een paar keer een bericht over dam- en schaakclub *OKK* (waarschijnlijk een afkorting van *Oefening Kweekt Kunst*), die speelt in Hotel Den Burg. De Texelsche Courant van 26 september 1928 maakt melding van de oprichting van Dam- en Schaakclub Den Burg. In het bericht gaat het

vooral over dammen, hoewel voorzitter Standaart vertelt ‘gaarne te zien dat de leden zich meer op schaken toeleggen en dat de schaakbolleboozen de minder of geheel niet gevorderden de kunst van schaken bijbrengen’.

Eind 1929 werd ook in Oosterend een dam- en schaakclub opgericht. Het lijkt erop dat er vooral werd gedamd, over schaken heb ik weinig tot niets kunnen vinden. Uit de krant van 18 december 1935 blijkt dat OKK in Den Burg nog steeds bestond en lezen we: ‘De match Euwe-Aljechin, welke leidde tot het wereldkampioenschap van Dr. Euwe, heeft allerwege belangstelling gewekt en aangewakkerd voor de schaaksport. Het is daarom, dat OKK allen, die deze sport regelmatig willen beoefenen, uitnoodigt als lid toe te treden. Ook dam-spelers zijn hartelijk welkom. Secr. is de heer Jan Kikkert, hotel Texel.’

Strijd in Vrede

Het succes van Euwe maakte dermate veel los, dat in ’t St. Janshuis onder de naam *Strijd in Vrede* begin 1936 ook een rooms-katholieke schaakclub werd opgericht. ‘Reeds 24 leden traden toe’, meldt de Texelsche Courant van 6 januari van dat jaar. De contributie bedroeg 5 cent per week, bedoeld om borden en stukken aan te schaffen.

De club was kennelijk niet zonder ambitie, want in februari van het jaar erop kwam het al voor de tweede keer tot een match tegen het Helderse *Schaakmat*. Beide clubs vaardigden maar liefst vijftien spelers af. Na ‘een zeer spannende strijd’ won de club uit Den Helder met 7-8. Om ‘in voortdurend contact’ met elkaar te blijven, werd afgesproken twee correspondentiepartijen tegen elkaar te spelen,

waarbij wekelijks een zet werd gestuurd. ‘Dat dit een weloverwogen zet zal zijn, is duidelijk, want de heele club immers beslist hoe gespeeld zal worden.’

In 1942 wordt het Texels kampioenschap schaken gehouden. ‘De meeste deelnemers zijn nog jong en met spontaniteit, de jeugd eigen, hebben zij zich vooral de laatste weken op de stukken geworpen, nogmaals allerhande situaties onder de loupe genomen.’

De deelnemers troffen elkaar twee keer: op maandag in Oosterend, op donderdag in Den Burg. De strijd duurde een paar maanden, waarbij S. Ros (uit de Prins Hendrik Polder, staat erbij) en Joop Maas beurtelings bovenaan stonden. De titel ging na veertien ronden uiteindelijk naar S. Ros, voor Maas en L.P. Pieterse uit De Waal.

Philidor

Hoe het OKK is vergaan, is onduidelijk, maar van Strijd in Vrede verschijnt ook in de oorlog een paar keer een berichtje in de krant, evenals over de club in Oosterend. In de krant van 17 oktober 1945 is plotseling sprake van een nieuwe club in Den Burg: *Philidor*. Deze speelt op maandagavond in De Graaf’s Lunchroom. Op 29 november reizen tien leden, onder wie Texels kampioen Ros, af naar Oosterend om er tegen zustervereniging ODSC te spelen. Het wordt een eclatante 8½-1½ voor Philidor. ‘Nu moet in aanmerking worden genomen dat de leden van ODSC ook de damsport beoefenen en de veronderstelling is gerechtvaardigd dat de damschijven hun “het beste liggen”’, wordt daarbij aangetekend.

In de krant van 11 oktober 1947 staat zowel een artikeltje over Philidor als over Strijd in Vrede. Beide

clubs roepen belangstellenden op lid te worden. Gememoreerd wordt dat Philidor het Texels clubkampioenschap in handen heeft en de andere dorpen worden uitgedaagd ook een vereniging op te richten. Maar het lijken toch vooral noodkreten, want in de jaren erop wordt niet één keer meer over schaakwedstrijden geschreven. Wellicht dat ook Texelaars tijdens de wederopbouw andere zaken aan hun hoofd hadden.

Een naamloze schaakclub

Maar in september 1959 is daar dus het bericht over de oprichting van een nieuwe – dan nog naamloze – vereniging. Na dat nieuws is het in de Texelse Courant bijna een jaar stil, maar we komen meer te weten uit een terugblik die in nummer 49 van clubblad *Eppie* verscheen. Daarin komt een twintigtal namen voor en staat dat J. Hooijberg de eerste kampioen was.

Het eerstvolgende bericht in de krant is van 15 juni 1960, als onderdeel van een artikel over de sportuitwisseling met Wieringen, waarbij ook aan gymnastiek, dammen, bridge, klaverjassen, volleybal, handbal en voetbal werd gedaan. Het verslag is kort: ‘Onze nog naamloze schaakclub plukte de vruchten van het eerste clubseizoen. Waren de Texelse schakers vorig jaar kansloos, nu werd de uitslag (...)’, gevolgd door de individuele resultaten van de spelers. A. Laan had zijn partij verloren en C. Joustra, C. Schulte en A. Keizer speelden remise, maar dankzij zeges van J.L. Veldhuis en A. Terpstra trok Texel met 3½-2½ aan het langste eind.

Grondlegger Veldhuis

Terpstra is een oude bekende in de historie van En Passant. Vele jaren en tot op hoge leeftijd speelde hij

mee, zowel op de clubavonden als in de regionale bondscompetitie. J.L. Veldhuis was een van de grondleggers van de club. In het vijftiende nummer van Eppie, verschenen in 1977, staat een lezenswaardige bijdrage van hem. Hij vertelt daarin dat er op de CVO-school waar hij werkte 'twee schaakenthousiasten' waren, hijzelf en de heer H. Rugenbrink. 'Soms holden we na schooltijd naar mijn huis om ons in de schaakroes te storten.' Toen ze deze 'club-van-twee' wat te klein begonnen te vinden, besloten ze een echte vereniging op te richten. Een leegstaand noodlokaal op de zolder van hun school kon als clublokaal dienen.

'Direct al' deden zo'n tien mensen mee. Veldhuis herinnert zich dat hij van het bord werd geveegd door de heer Hooijberg, dat hij een keer een hele avond werd beziggehouden door horlogemaker de heer, De Haan in een partij die na middernacht in remise eindigde, en dat de heer Wieten (leraar op de ULO) 'nogal luid zijn daden op de 64 velden van commentaar voorzag'. Andere namen die hij noemt zijn die van Nieuwenhuizen (leraar op de RHBS), Hoogerheide, Terpstra en Joustra.

De Texelse Courant van 1 oktober 1960 meldt dat de schaakcompetitie weer gaat beginnen en dat belangstellenden dinsdag welkom zijn in 'een bovenlokaal van de school voor CVO'. Kennelijk hadden de schakers moeite uit hun zomerslaap te ontwaken, want een week later werd de oproep herhaald en daarna was het weer bijna een jaar stil. Maar op 6 september 1961 blijkt de club een naam te hebben gekregen: *En Passant*. Helaas is de pagina van de krant waarin dit staat zwaar beschadigd. Nog net te lezen valt dat nieuwe leden zich konden melden bij Vlught in Den Hoorn en bij J. Hoogerheide in Den

Burg. Opvallend is dat er werd gespeeld in Den Hoorn; voor vervoer werd gezorgd. Maar kennelijk was het eenmalig, wellicht om nieuwe leden te werven, want de krant van 30 september meldt dat er vanaf 4 oktober weer werd geschaakt in de CVO-school. In tegenstelling tot voorgaande jaren op woensdag- in plaats van dinsdagavond.

Clubnieuws in de krant

Vanaf 14 oktober 1961 staat er met enige regelmaat clubnieuws in de krant, al zijn het vaak niet meer dan uitslagen. Op de eerste clubavond werden vijf partijen gespeeld. Tussen de namen van schakers die we ook later in de clubgeschiedenis zullen tegenkomen staat ook die van F. (Frank) van Lare. De krant van 2 december 1961 brengt een tussenstand van de competitie, waarvoor dertien schakers één of meer partijen hadden gespeeld. F.R. Drevel ging met zes overwinningen en een nederlaag aan de leiding, op de voet gevolgd door J. Hoogerheide, die vijf keer won en een keer remise speelde. C. Joustra won al zijn partijen, maar dat waren er pas drie. Tj. van de Galiën en D. de Ruyter bungelden onderaan.

Op 31 januari 1962 had Hoogerheide de kop overgenomen van Drevel, maar of hij ook clubkampioen werd, heb ik niet kunnen terugvinden. Wel dat op 9 mei 1962 de laatste clubavond werd gehouden, ‘volgens traditie’ in de vorm van een snelschaakcompetitie. Deze werd gewonnen door Drevel. Hoogerheide en Hooijberg legden beslag op de andere ereplaatsen. Er deden tien spelers mee.

In het seizoen 1962/63 verschijnt regelmatig een verslag(je) in de Texelse Courant. ‘Dankzij het nieuwe systeem dat de sterkste spelers tegen elkaar

uitbrengt, is de spanning zeer groot', lezen we in de krant 6 november 1962. C. Joustra leidt met 112½ punt, gevolgd door F.R. Drevel met 111½ en P. Bakelaar met 104½. 'Nog altijd is er een ernstig ledentekort', staat in de slotzin. Veertien dagen later is er verheugend nieuws én een wens: 'De schaakclub heeft een nieuw lid gekregen en we hopen van harte dat er nog meer mogen volgen.'

Joustra en Drevel waren duidelijk de sterkste spelers. Om hun kracht te demonstreren speelden ze op dezelfde avond allebei een simultaan tegen de rest van de club, zes spelers sterk. Drevel deed dat het beste met 5½ punt. Het clubkampioenschap ging, met gering verschil, naar Joustra.

Grootmeester Donner komt… niet

De komst van grootmeester J.H. Donner naar Texel was op 15 maart 1963 voorpaginanieuws. Hij zou een simultaan geven in Hotel De Lindeboom-Texel, waarbij plaats was voor 35 tot 40 deelnemers. Een stunt van de eerste orde voor 'de kleine schaakclub En Passant' en zelfs van toeschouwers werd een gulden entree gevraagd. Deelnemers betaalden twee gulden.

Het werd een deceptie. Onder de kop 'Donner komt niet naar Texel' schreef de Texelse Courant twee weken later dat de simultaanwedstrijd niet doorgaat, omdat zich slechts vijftien deelnemers hadden aangemeld. 'De hoop, dat een aantal mensen uit Den Helder en de kop van Noord-Holland zou willen overkomen, is ijdel gebleken. Het is bijzonder jammer dat dit evenement voor Texel verloren gaat.'

De schakers zaten niet bij de pakken neer, want na een lange zomerstop stond er in de krant van 17 september 1963 opnieuw een oproep om toch vooral

lid te worden. ‘Laat u vooral niet afschrikken door te denken dat U te slecht speelt! U speelt voor uw plezier en om te leren.’ Bij voldoende belangstelling wilde de club zich aansluiten bij de KNSB. De clubavonden werden vanaf dat seizoen gehouden in hotel De Zwaan.

Een week later hadden zich twee nieuwe leden aangemeld. Dit bracht het totaal op twaalf. ‘Dit is nog veel te weinig’, stelde de correspondent. Bovendien liet de discipline kennelijk te wensen over, want de schakers werd op het hart gedrukt ‘op tijd aanwezig te zijn’ en bij verhindering afbericht te doen.

In januari 1964 kreeg En Passant wederom een nieuw clublokaal: hotel De Oranjeboom. Drevel en Joustra waren opnieuw de sterksten. Ditmaal ging de titel na spannende strijd naar Drevel. Wat opvalt, is dat in de Texelse Courant bijna wekelijks uitvoerig verslag wordt gedaan van de clubavonden.

In het seizoen 1964/65 daarentegen is En Passant maar weinig in het nieuws. Gespeeld wordt in de snackbar van Swarthof in de Weverstraat. Wie de titel won, heb ik niet kunnen achterhalen. Het laatste verslag is van 5 februari, toen Vlugt bovenaan stond, gevolgd door Joustra en Drevel.

Een bijzondere gebeurtenis is op 28 maart 1965 de match tegen MSC uit Den Helder, gespeeld aan boord van de veerboot Marsdiep. ‘De TESO stond voor deze keer toe dat de spelers van beide clubs tegen een geringe vergoeding van een der salons gebruikt maakten. Urenlang voeren de clubs op en neer en het beviel uitstekend.’ De wedstrijd eindigde in 4-4.

Daarna ging waarschijnlijk langzaam het licht uit. In de krant van 9 november 1965 kom ik nog een

Een herhaling van de heen-en-weer match tegen MSC uit 1965. Terwijl de boot gewoon voer, deden een kleine vijftig schakers in maart 1995 op TESO's Schulpengat mee aan het Heen en Weer-toernooi. Daarmee vierde de bevriende zustervereniging Skuuf An van Wieringen het tienjarig jubileum. Na zeven ronden won Texelaar Joop Rommets, vóór twee concurrenten van De Gedekte Dame uit Hoorn.

verzameling uitslagen tegen, waarschijnlijk in meerdere weken bij elkaar gespeeld door acht spelers. Het eerstvolgende bericht dateert van bijna een jaar later, 20 september 1966, toen de eerste clubavond van het nieuwe seizoen in Den Hoorn werd gehouden. In de krant van 30 april 1968 komt En Passant voor op een lijst van verenigingen die zouden meedoen aan een sportuitwisseling met Heemskerk.

Bij Paul Eelman thuis

Wanneer het precies was, weet hij niet meer, maar Paul Eelman herinnert zich dat er in die eerste periode

van En Passant ook bij hem thuis – op boerderij Nieuw Leven, even buiten Den Burg – is geschaakt. ‘We waren maar met een man of vijf, zes. Te weinig om ruimte te huren. Vandaar dat ze bij mij thuis kwamen. Ik weet zijn naam niet meer, maar er was iemand bij die best aardig kon schaken, maar zó zenuwachtig was, dat hij af en toe naar de wc moest om over te geven.’

De nu tachtigjarige Eelman leerde de beginselen van het schaken van Veldhuis, zijn onderwijzer op de CVO-school. ‘Ik was een jaar of elf, twaalf en we zaten op de zolder van de school. Anderen hadden niet veel belangstelling, maar ik vond het prachtig. Ook daarna heb ik nog vaak op die zolder geschaakt. Tegen Doornbos, die naast de school woonde. Tegen Jan Hoogerheide en vrijwel zeker ook tegen Joustra. De oprichting van de club kan ik me niet meer herinneren. Ik ben er vast wel bij geweest, maar in februari 1960 moest ik in militaire dienst, waarna ik bijna twee jaar niet in de gelegenheid was bij de club te schaken.’

Met Eelmans geheugen is trouwens weinig mis. Uit het hoofd citeert hij een verslag uit 1984, toen hij voor een stunt zorgde door veelvoudig clubkampioen Jaap Dros te verslaan. ‘Voor Dros begonnen de problemen toen hij een pionoffer bracht dat verkeerd uitpakte. Met een tactische finesse weerlegde de juist naar de hoofdgroep gepromoveerde Eelman de partijopzet van de clubkampioen, wiens koning geheel machteloos het open veld in werd gejaagd en daar hardhandig werd geëxecuteerd’, declameert hij zonder aarzelen. Lachend: ‘Ja, ik was er zo trots op.’

Slapende club wordt wakker

‘In 1971 wordt het slapende clubje wakker gemaakt. In 1972 sluit E.P. zich aan bij de KNSB’, lezen we in nummer 61 van het clubblad, verschenen in 1984. Dat heette toen niet alleen meer Eppie, maar had de toevoeging *Damaran* gekregen, omdat ook Damclub Texel er nieuws in bracht. Het overzicht – ‘En Passant… van september 1959 tot heden’ – is opgesteld door A.C. (Aad) Bakker. Bakker, een geboren Hoornder, had met zijn gezin een tijd in de nieuwe Noordoostpolder gewoond en keerde in 1971 terug naar Texel. ‘Het leven van Aad Bakker staat in het teken van het schaakspel’, schreef Jaap Dros in een portret van hem in Eppie 22, verschenen in 1978. ‘Niet alleen nam hij zo’n zeven jaar geleden het initiatief de Texelse schakers weer in een vereniging onder te brengen, maar tevens realiseerde hij voor de club een goed bezochte cursus jeugdschaak, hij trok een boerenkiel aan en introduceerde het begrip folkloreschaak, hij is de man achter de berichtgeving in de Texelse Courant en bovendien ook nog de geestelijke vader en hoofdredacteur – zo mag je dat toch wel noemen – van dit blad.’

A.C. (Aad) Bakker (links op de foto) speelde een vooraanstaande rol bij En Passant. Hij maakte in 1971 ‘het slapende clubje wakker’,

leerde tientallen jeugdschakers de regels van het spel en promootte de schaaksport met tal van bijzondere evenementen.

Uit het overzicht van Bakker zelf blijkt overigens dat het ook na 1971 met vallen en opstaan ging. In 1972 promoveerde het bondsteam direct naar de derde klasse van de Noordhollandse Schaakbond, maar een jaar later was het aantal leden teruggelopen naar veertien en in 1974 waren er zelfs nog maar elf over. Een enorme opsteker was dat in 1976 maar liefst vierentwintig jeugdleden het pionnen-, toren- of koningsdiploma behaalden, volgens het lessysteem dat door de landelijke bond was ontwikkeld. Twee jaar later kwamen daar nog eens achttien gediplomeerden bij. Onder deze grote groep jonge talenten Gerard van Es en ikzelf. In de jaren erna stootten Gerard en ik door naar de hoogste regionen van de club en werden we samen met Rinus Vittali de belangrijkste uitdagers van clubicoon Jaap Dros, die in titels grossierde en uiteindelijk 'de multikampioen' werd genoemd. Maar dat was jaren later…

Schaken op 1 april

Bakker deed méér om het schaken te promoten. Zo organiseerde hij de zogenoemde *Bootestafette*, een match tussen En Passant en zustervereniging MSC uit Den Helder, waarbij elke speler twee partijen speelde, één onderweg naar Den Helder en één onderweg naar Texel, waarna hij werd afgelost door een clubgenoot. Het evenement werd op 1 april 1977 gehouden op één van de TESO-boten en hoewel dat dus al eerder was gebeurd, in 1965, werd het zo curieus gevonden, dat de Texelse wethouder Westdorp, gevraagd om de eerste zet te doen, verstek liet gaan, in de veronderstelling dat het een 1-aprilgrap was.

‘Alleen jongens bij schaakexamens’, kopte de Texelse Courant van 11 april 1978. Om vervolgens te constateren dat schaken ook onder de Texelse jeugd vooral een mannelijke bezigheid is. De examens in hotel De Zwaan trokken niet minder dan 28 deelnemers. Van hen behaalden er 18 het pionnen-, toren- of koningsdiploma. De 7-jarige Joris van der Hoeven sleepte het pionnen- én het torendiploma in de wacht. De 8-jarige Erik van Bruggen (linksonder), later bekend geworden in de Nederlandse politiek, slaagde voor het torendiploma. Het koningsdiploma was er voor Kees Jan den Haan, Jan Witte, Peter Bergman, Jan Paul Bakker en Joop Rommets.

Zijn Helderse collega vertrouwde het ook niet, reed naar de veerhaven en ging pas aan boord toen hij de gemeentevlaggen van Texel en Den Helder in de mast zag wapperen.

En Passant organiseerde ook simultaanwedstrijden tegen prominente grootmeesters, op de folkloremarkt op de Groeneplaats in Den Burg. Ditmaal – in 1979 – kwam Donner wel (zij het met twee uur vertraging, omdat hij zijn afspraak was vergeten en in aller haast per taxi en trein vanuit Amsterdam moest komen), een jaar later gevolgd door wereldtopper Jan Timman.

Onder belangstelling van honderden toeschouwers gaf grootmeester J.H. Donner in de zomer van 1979 een simultaanseance op de folkloremarkt op de Groeneplaats in Den Burg. Hij speelde op vijfentwintig borden vele tientallen partijen. Hij verloor er slechts één en moest twee remises toestaan.

Wereldtopper Jan Timman bond in 1980 op de folkloremarkt de strijd aan met 42 tegenstanders. Hij verloor één partij en speelde drie keer remise, tegen onder anderen de Texelse coryfee Jaap Dros. Tijdens een korte vakantie op Texel maakte Timman op uitnodiging van schaker en manegehouder Gerard Zoetelief een rit op een paard.

Veel publiciteit trok ook de match tegen MSC, waarbij (zogenaamd) werd gestreden om de Razende Bol, de zandplaat tussen Texel en Den Helder, waarvan het eigendom in die jaren werd betwist. Natuurlijk was Aad Bakker de initiatiefnemer en zijn bedoeling was ook daadwerkelijk *op* de Razende Bol te spelen. Toen dat door de weersomstandigheden niet ging, werd uitgeweken naar de gelijknamige woning van Jacob van Wolferen, hoofd van de school in Den Hoorn. Het kleine huisje puilde uit, met 32 schakers in totaal, onder wie de beide burgemeesters. Het werd maar liefst 11-5 voor MSC, maar de Texelse burgervader Engelvaart redde de eer. Volgens de Texelse Courant gaf hij zijn collega mr. A. van Bruggen 'weinig kans' en won hij overtuigend.

De Texelse burgemeester Engelvaart (links) tegen zijn Helderse collega Van Bruggen.

Memorabel ten slotte was de *Bootschaaktocht* op 10 september 1983. Teams van vier clubs gingen in Oudeschild aan boord van de Dageraad van schipper Leo Visser en zetten koers naar Terschelling. Op de heenweg speelde gastheer En Passant tegen Westergoo uit Bolsward en MSC uit Den Helder tegen het Westfriese Aartswoud. Op Terschelling stonden fietsen klaar voor de schakers om het eiland te verkennen. De terugweg was het toneel van de winnaar- en de verliezersronde. Hoe de uitslag was en wie de Stortemelkbeker won, heb ik helaas niet kunnen terugvinden. Uit eigen herinnering put ik dat het op de terugweg stevig begon te waaien en dat menigeen met een bleek gezicht het buitendek opzocht.

Vierenvijftig dammers en schakers troffen elkaar in september 1980 aan bord van de Molengat, het nieuwe dubbeldeksschip van TESO. Jaap Dros won bij de schakers met 5½ uit 7 de sterk bezette hoofdgroep. In groep 2 kon de 13-jarige jeugdspeler Joop Rommets (links op de foto) geen potten breken. Hij werd vierde en laatste, nog achter clubgenoot Wim Hoekman (rechts).

Uitpuilende clublokalen en evenementen

Het voert te ver om de afgelopen vijfendertig jaar ook nog eens tot in detail te behandelen. Maar concluderend kunnen we vaststellen dat het prachtige tijden waren voor En Passant, tussen pakweg 1975 en 1985. Het Texelse schaakleven bloeide volop, met vele jeugdleden, leuke evenementen en uitpuilende clublokalen.

Er werd gespeeld in café De Zwaan en later restaurant De Raadskelder en Hotel De Lindeboom. Daar werd toen overigens nog volop gerookt, zodat het er vaak letterlijk blauw stond. Eind jaren zeventig kon En Passant maar liefst drie bondsteams op de been brengen en groot was de vreugde toen het eerste achttal in 1982 naar de eerste klasse promoveerde.

Schaakbohemien Rob Hartoch kwam eind augustus 1997 naar Texel voor een simultaan, in innige samenwerking georganiseerd door de Texelse Ezelvereniging, schaakclub En Passant en hotel De Lindeboom. Hij bleek een 'wolf in ezelskleren', schreef de Texelse Courant. Ondanks zijn aimabele uitstraling en de hoffelijkheid om tegenstanders slechte zetten te laten terugnemen, won Hartoch al zijn partijen.

Maar na die bloei kwamen er ook weer andere tijden. Het ledental liep vooral in de jaren negentig hard terug, regelmatig kwam er nog maar een handjevol liefhebbers naar de clubavond en nog later kon zelfs het enige resterende bondsteam alleen met kunst- en vliegwerk in de benen worden gehouden. Menig vergadering werd besteed aan de vraag hoe de Texelaars weer warm konden worden gemaakt voor het edele schaakspel. Helaas, het verlossende antwoord is nog niet gevonden.

Nieuwkomer Dick van Barneveld probeerde in 2003 het zieltogende En Passant nieuw leven in te blazen. Hij richtte (opnieuw) een jeugdafdeling op en wierf sponsors om digitale schaakklokken aan te schaffen. Op de foto de initiatiefnemer (rechts) en ondernemer Kees de Waal, die twee klokken schonk.

Dat neemt niet weg dat er nog steeds wordt geschaakt, ook voor de bondscompetitie, de afgelopen jaren mede doordat sterke spelers met een speciale band met Texel – Gert Both, Jan Willem Duijzer, Rienk Sijbesma, Gerard Postma – het leuk vinden om voor En Passant uit te komen. Hoopgevend is dat de

afgelopen twee seizoenen ook een team kon worden afgevaardigd voor de viertallencompetitie.

Plezier als rode draad

Ook kunnen we vaststellen dat naast een soms kwetsbare continuïteit het plezier in het spel op Texel al meer dan een eeuw de rode draad vormt. Nog steeds ook nemen schakers allerlei bijzondere initiatieven. Zo werd met burgemeester Michiel Uitdehaag vorig jaar gesproken over de mogelijkheid om het fameuze Tata Steel Chess een dagje naar Texel te halen. Zowel de gemeente als de toernooiorganisatie was zeer geïnteresseerd, helaas bleek het idee praktisch moeilijk haalbaar.

Sinds 2016 organiseert En Passant in de kerstvakantie het Vittali-toernooi, vernoemd naar de in 2015 overleden Rinus Vittali. Hij speelde jarenlang in de top van En Passant, nam het in een kleine honderd competitiewedstrijden op tegen zijn grote concurrent Jaap Dros en was daarnaast een kwarteeuw lang de zeer gewaardeerde voorzitter van de club.

In 2018 introduceerde En Passant een nieuw toernooi, Mat op ’t Wad, met direct al dertig deelnemers, onder wie internationaal meester Manuel Bosboom, die won. Erg interessant waren de demonstraties van de Israëliër Yochanan Afek, internationaal grootmeester in eindspelcomposities. Het toernooi kreeg een jaar later een vervolg, met wederom een internationaal meester als winnaar: Jan-Willem de Jong. In deze tweede editie deed ook een internationaal grootmeester bij de vrouwen mee: Bianca Muhren, echtgenote van de toernooiwinnaar. Zij legde beslag op de gedeelde zesde plaats, samen met onder anderen Texelaar Jon van Dorsten. In 2020 ging het

toernooi door de internationale coronacrisis niet door, maar voor volgend jaar heeft de voormalige wereldtopper John van der Wiel zijn deelname al toegezegd. In 1984 gaf hij als jonge Nederlands kampioen al eens een simultaan in De Lindeboom, in 2021 kan hij als ervaren grootmeester zijn kennismaking met de Texelse schakers hernieuwen.

Joop Rommets

'Texelaars schaakten sterk tegen Van der Wiel'. Nederlands kampioen John van der Wiel speelde op de laatste vrijdag van 1984 in De Lindeboom simultaan tegen 36 tegenstanders. Hij scoorde ruim 90 procent. Alleen Joop Rommets, Kees Jaap Harting en Cees van der Zee (uit Den Helder) wonnen. Jaap Dros bereikte een comfortabele remise.

John van der Wiel in actie aan het begin van de schaaksimultaan in de schouwburgzaal van hotel De Lindeboom.

Texelaars schaakten sterk tegen Van der Wiel

gaan en zelfs dat bleek in een aantal gevallen onvoldoende. Joop Rommets, Kees Jaap Harting en Cees van der Zee (Den Helder) zagen kans hun per

Ben-Oni

Op speciaal verzoek van Aad Bakker tekende de bekende Texelse cartoonist/tekenaar Harry Tielemans (1929-2001) in 1984 de toen nog jonge clubkampioen Jaap Dros, in gedachten verzonken lopend langs het strand. Zie de volgende pagina; het nummer (60) verwijst naar de aflevering van het clubblad *Eppie* waarin de tekening verscheen.

Bijgaand een recente partij van de clubvoorzitter, die ook het afgelopen seizoen weer clubkampioen werd. Een partij waarin Jaap de zogenaamde Ben-Oni verdediging hanteert, met als leuk detail dat in Jaaps tuin appelbomen met de gelijknamige én smakelijke Ben-Oni appel te vinden zijn.

Hieronder de stelling na de 34ste zet van zwart: 34… Pe5! Wit kan het paard niet pakken met 35.fxe5 in verband met 35… Dxe5+ en torenverlies. Hij speelde daarom 35.Lxf5 (dreigt mat met 36.Txh7), maar kwam na 35… Pf3+! van een koude kermis thuis en gaf op, want het is mat na 36.Dxf3 Dg1#. Een fraai slot, helemaal in de stijl van de Texelse clubkampioen.

Chess.com 2020. Wit: Dimitri Koudinov, zwart: Jaap Dros

1.d4 Pf6 2.c4 c5 3.d5 e6 4.Pc3 exd5 5.cxd5 d6 6.e4 g6 7.f4 Pfd7 8.Pf3 Lg7 9.Lb5 0-0 10.0-0 a6 11.Ld5 b5 12.Te1 c4 13.Lc2 Pc5 14.e5 Lg4 15.exd6 Dxd6 16.Le3 Pbd7 17.h3 Lxf3 18.Dxf3 Lf5 19.Tad1 Tfe8 20.g4 b4 21.Pa4 Pxa4 22.Lxa4 Te7 23.gxf5 gxf5 24.Lc2 Tf8 25.Kh1 Lxb2 26.Tg1+ Kh8 27.Tg5 Tef7 28.Ld4+ Lxd4 29.Txd4 Df6 30.Txc4 Tg7 31.Txg7 Dxg7 32.Tc7 Da1+ 33.Kh2 Tg8 34.Df2 Pe5 35.Lxf5 Pf3+ en wit geeft op: 0–1.

Jan Willem Duijzer

De Texel-studie van Afek: de oplossing

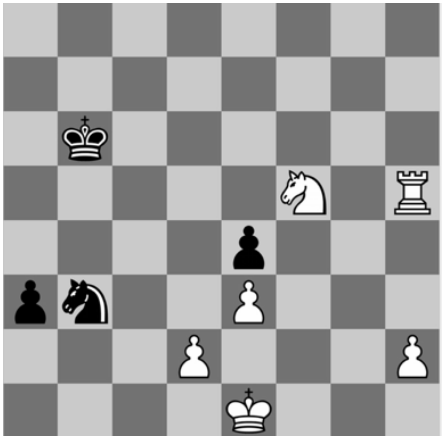

De studie van Afek (hierboven getoond) kent twee grote uitdagingen, die de ijverige lezer als het goed is al slapeloze nachten hebben bezorgd. De eerste uitdaging is het tegenhouden van de zwarte a-pion. Dat alleen al is niet eenvoudig. De tweede uitdaging is om daarna ook nog te winnen, en ook dat zal lastig blijken. Het ligt voor de hand om te beginnen met 1.Th8 om na 1… a2 2.Ta8 a1D+ de toren te offeren met 3.Txa1, waarna wit een simpel gewonnen stelling heeft. Maar helaas, zwart speelt niet 2… a1D+, maar het venijnige 2… Pa5! Wit kan dan de promotie van de zwarte a-pion niet meer voorkomen en verliest zelfs nog. Is na 1.Th8 a2 2.Tb8+ Ka7 3.Txb3 misschien een optie? Nee, ook niet, zwart speelt 3… a1D+ 4.Kf2 Dh1 en maakt gemakkelijk remise.

Wat dan wel? Het activeren van de witte toren is in ieder geval de goede keuze. De enige winnende zet voor wit is **1.Th6+**. De beste verdediging is daarna

1…Ka7. Op 1… Kb5 volgt 2.Th8 a2 3.Ta8 a1D+ (3…Pa5 faalt nu op 4.Pd4+, gevolgd door 5.Pc2) 4.Txa1 Pxa1 en wit wint eenvoudig. Na 1.Th6+ Ka7 volgt **2.Th7+ Ka6** (of het passieve 2… Ka8, met een vergelijkbaar vervolg). Na 2…Kb6 3.Pe7 a2 4.Pd5+ Kc5 5.Ta7 wint wit simpel.

De pointe van de studie is **3.Pd4!!** Een zet die een apart diagram verdient.

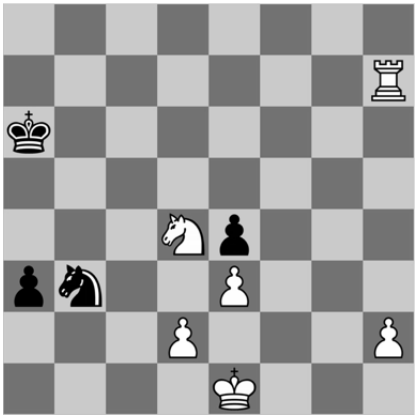

Een prachtige oplossing. Zwart moet het witte paard natuurlijk slaan; het is slaan of geslagen worden. Maar dan kan de witte toren via de c-lijn langszij komen, omdat de zwarte koning inmiddels op de a-lijn staat. Dus: **3…Pxd4 4.Tc7!** De witte toren kan nu de zwarte pion gaan stoppen. Let wel: dit verklaart ook waarom de tweede zet van wit, 2.Th7+, nodig was. Met de toren op h6 zou de switch naar de damevleugel niet mogelijk zijn omdat veld c6 gedekt is. Na 4.Tc7 volgt **4…a2 5.Tc1 Pb3** en nu komt weer een bijzondere zet: **6.Td1!** Zwart heeft geen betere optie dan **6…a1D 7.Txa1 Pxa1**. De eerste witte uitdaging is bereikt. De zwarte pion is achterhaald. Maar nu de

tweede uitdaging: kan wit met zo weinig materiaal nog winnen?

Het leuke van de Texel-studie van Afek is dat er op verschillende momenten als het ware deelstudies verborgen zijn in de totale compositie. Hieronder de laatste fase van de studie, die eigenlijk een opgave in het klein is.

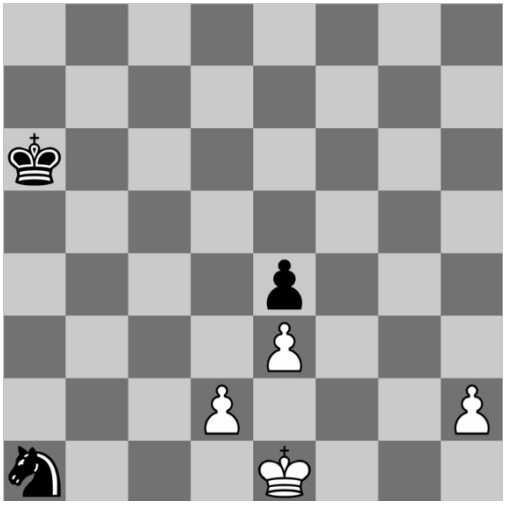

Nogmaals: wit speelt en wint! De eerste zet ligt voor de hand. **8.h4**. De witte pion blijft hierdoor buiten het bereik van de zwarte koning. Kan zwart de pion met zijn paard nog tegenhouden? **8... Pb3**. Ja, dat kan. Als wit verder gaat met 9.h5 dan volgt 9... Pc5 10.h6 Pd3+ 11.Ke2 Pe5 12.h7 Pf7 en zwart kan de pion nog net tegenhouden en remise maken. Maar nu komt de laatste pointe: wit speelt **9.d4!!** Zwart moet nu **9... exd3** (*en passant!*) spelen, zodat het paard toch nog naar c5 kan. Maar na **10.h5 Pc5 11.h6** kan het paard niet meer naar d3 met schaak. En dus is zwart niet

meer op tijd om de witte h-pion af te stoppen. Zwart kan nog proberen **11… d2+**, maar wit speelt koeltjes **12.Kd1** en de witte randpion doet de rest. Wit wint. **12… Pe4 13.h7** en de pion is niet meer te stoppen.

Het witte ‘schaap’ bereikt de overkant. En zorgt voor de overwinning.

Jan Willem Duijzer

De leden van En Passant

Mohamed Al-Rawy, Piet Bakelaar, Aad Bakker, Gert Both, Jon van Dorsten, Jaap Dros, Jan Willem Duijzer, Co van Heerwaarden, Nanning Kikkert, Taeke van Lingen, André Meerkerk, Gerard Postma, Joop Rommets, Rienk Sijbesma, Jaap de Wijk, Abe Zijm. Zij vormen met zijn zestienen de 'schaakstukken' van En Passant bij de start van het seizoen 2020-2021.

Leraar, zzp'er, loods/kapitein, onderzoeker, journalist, verhuurder, ambtenaar, ondernemer, boer, migrant. En Passant beschikte en beschikt over een rijke schakering aan leden. Schaken is een democratische sport. Jong en oud, alle lagen van de samenleving zijn vertegenwoordigd, al vinden vrouwen de stap naar een schaakvereniging vaak nog groot. Ook op Texel.

Een overzicht van alle leden van de afgelopen zestig jaar vergt teveel uitzoekwerk. Laten we het er op houden dat ze een waardige vertegenwoordiging vormen van de Texelse cultureel-sportieve brigade van deze jaren. Een paar namen springen eruit: Rinus Vittali was vele jaren voorzitter en steeds een samenbindende kracht. Hij overleed in 2015. We herdenken hem jaarlijks bij het naar hem genoemde eindejaarstoernooi. Thomas Richter woonde als Duitse arbeidsmigrant meer dan twintig jaar op Texel en was al die tijd als 'playing coach' een steunpilaar voor het bondsteam. Vanuit München, zijn huidige woonplaats, volgt hij onze verrichtingen nog steeds nauwgezet.

De huidige zestien leden leveren allemaal hun eigen bijzondere bijdrage aan de vereniging, bestuurlijk, als schaker en/of als supporter. Ik noem er twee in het bijzonder. Co van Heerwaarden, hij wordt dit najaar 65, levert met grote passie een voortdurende bijdrage

aan het verenigingsleven. Als schaker en als schrijver. Gevraagd en ongevraagd. Een aardige anekdote is dat Jaap de Wijk hem tijdens de clubavond eens tot rust moest manen omdat anders de (rumoerige!) line-dancers in de ruimte ernaast zouden komen klagen. Aad Bakker, ten slotte, verdient als nestor van de vereniging en als erelid de meest bijzondere vermelding. Waar hij was, was levendigheid, op het schaakbord en in het onvergetelijke clubblad *Eppie*. Wie daar meer van wil weten kan terecht op de website van de vereniging (www.enpassant-texel.nl).

Jan Willem Duijzer

Inhoud

Inleiding: Texel schaakt (al heel lang)……5

De Texel-studie van Yochanan Afek……7

Nicodemus Germanus Drosch (1646-1717)……9

Op zoek naar de wortels van het Texelse schaken….15

Ben-Oni……37

De Texel-studie van Afek: de oplossing……39

De leden van En Passant……43

Een uitgave ter gelegenheid van het 60-jarig jubileum van Schaakvereniging En Passant.

Met bijdragen van:
Yochanan Afek
Jaap Dros
Jan Willem Duijzer
Joop Rommets

Texel, september 2020.